

Екологічне інспектування

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	10 Природничі науки
Спеціальність	101 Екологія
Освітня програма	Екологічна безпека
Статус дисципліни	Вибіркова
Форма навчання	очна(денна)/дистанційна/змішана
Рік підготовки, семестр	2 курс, весняний семестр
Обсяг дисципліни	3 (90)
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Залік
Розклад занять	2 години на тиждень (1 година лекційних та 1 година практичних занять)
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: https://eco-paper.kpi.ua/pro-kafedru/vykladachi/nosachova-yuliya-viktorivna.html
Розміщення курсу	https://do.ipk.kpi.ua/course/view.php?id=2301

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Предмет навчальної дисципліни – здійснення реалізації заходів, що дозволяють покращувати умови і якість життя людини, контроль і інспектування виробничої діяльності, що сприятиме заохоченню підприємців до розробки і впровадження екологічно безпечних технологій з метою не лише підвищення конкурентоздатності, але і ослаблення негативних екологічних наслідків.

Метою вивчення даної дисципліни є формування у студентів комплексу знань, умінь, навичок, необхідних для контролю і оцінювання ступеня екологічної безпеки господарської діяльності та екологічної ситуації, що склалася на об'єктах (територіях); попередження та припинення негативного впливу певного виду антропогенної діяльності на здоров'я людей і навколишнє природне середовище; виявлення пріоритетів вирішення екологічних проблем та підготовка обґрунтованих еколого-економічних рекомендацій щодо стратегії і тактики розв'язання природоохоронних завдань.

Відповідно до мети підготовка магістрів і спеціалістів вимагає посилення у студентів компетентностей:

- здатність до організації робіт, пов'язаних з оцінкою екологічного стану, захистом довкілля та оптимізацією природокористування, в умовах неповної інформації та суперечливих вимог

Основні завдання навчальної дисципліни.

Згідно з вимогами освітньо-професійної та освітньо-наукової програми студенти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

- знати правові та етичні норми для оцінки професійної діяльності, розробки та реалізації соціально-значущих екологічних проектів в умовах суперечливих вимог;
- демонструвати здатність до організації колективної діяльності та реалізації комплексних природоохоронних проектів з урахуванням наявних ресурсів та часових обмежень.

Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Навчальній дисципліні «Екологічне інспектування» передують навчальні дисципліни, що вивчаються в бакалавраті. Навчальна дисципліна «Екологічне інспектування» забезпечує захист магістерської дисертації.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Розділ 1. Державні органи екологічного контролю і інспектування, проведення інспекторських перевірок

Тема 1. Державні органи екологічного контролю і інспектування

. Державні органи контролю. Органи природоохоронного інспектування в системі державного екологічного контролю. Громадські органи екологічного контролю. Повноваження органів екологічного контролю. Повноваження державних органів контролю. Повноваження Система органів екологічного контролю і інспектування і права громадських екологічних організацій. Повноваження і права громадських екологічних інспекторів. Форми екологічного контролю.

Тема 2. Загальна характеристика Державної (головної) екологічної інспекції та Державних екологічних інспекцій в областях, містах Києві та Севастополі

Загальні відомості про інспекції. Повноваження і права Державної (головної) екологічної інспекції (Держекоінспекції). Повноваження Держекоінспекції. Права Держекоінспекції. Повноваження і права Державних екологічних інспекцій в областях, містах Києві та Севастополі (далі – Інспекції). Повноваження Інспекцій. Права Інспекцій. Керівництво інспекцій.

Тема 3. Проведення інспекторських перевірок з охорони навколишнього природного середовища

Юридичні аспекти перевірок. Загальні відомості про здійснення перевірки. Планування, організація, порядок призначення і підготовка до перевірки. Види і частини перевірки. Права та обов'язки державних інспекторів. Форми Повідомлення про проведення планової перевірки і направлення на проведення перевірки. Початок перевірки. Хід перевірки. Оформлення перевірки. Форми документів перевірки (Акт перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства, Припис, Подання про видачу, зупинення дії або анулювання дозволу, ліміту, квоти).

Тема 4. Виявлення порушень та застосування заходів впливу до порушників природоохоронного законодавства

Випадки виявлення фактів порушення природоохоронного законодавства. Оформлення (фіксація) факту порушення. Порядок застосування заходів впливу.

Розділ 2. Перевірка діяльності підприємств і нормативи часу при здійсненні інспектування

Тема 5. Вилучення знарядь незаконного добування (заготівлі) природних ресурсів, самих природних ресурсів та продукції, що з них вироблена

Вилучення знарядь незаконного добування (заготівлі) природних ресурсів. Вилучення незаконно добутих (заготовлених) природних ресурсів або продукції, що з них вироблена. Зберігання вилучених знарядь незаконного добування (заготівлі) природних ресурсів, плавучих

засобів, зброї та боєприпасів. Зберігання незаконно добутих (заготовлених) природних ресурсів або продукції, що з них вироблена. Реалізація незаконно добутих (заготовлених) природних ресурсів або продукції, що з них вироблена.

Тема 6. Перевірка повітряохоронної діяльності підприємств і нормативи часу при здійсненні інспектування

Стаціонарні джерела забруднення. Матеріали і документи, що розглядаються при перевірці підприємства. Виявлення наднормативних і надлімітних викидів. Перевірка санітарно – промислової лабораторії підприємства. Вимоги до розміщення та обладнання місць відбору проб з газопилових потоків. Пересувні джерела забруднення. Що повинно перевірятися на автопідприємствах? Нормативи часу при перевірці дотримання повітряохоронного законодавства підприємствами. Підприємства, що мають стаціонарні джерела забруднення. Автопідприємства.

Тема 7. Інвентаризація викидів забруднюючих речовин на підприємстві і звіт про неї

Чим регламентується проведення інвентаризації і складання звіту? Основні терміни та їх визначення. Порядок проведення інвентаризації. Зміст звіту. Додатки до інструкції «Про зміст та порядок складання звіту про проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві».

Тема 8. Перевірка водоохоронної діяльності і нормативи часу при здійсненні інспектування

Перевірка водоспоживання. Перевірка водовідведення. Перевірка санітарного стану території об'єкту і потенційних джерел забруднення поверхневих і підземних вод. Перевірка водоохоронної діяльності. Відбір проб води. Загальні вимоги до відбору проб, види проб і техніка безпеки.

Місця відбору, час та частота відбору проб. Обладнання, посуд та способи відбору проб. Реєстрація, зберігання та транспортування проб. Нормативи часу при перевірці підприємств на дотримання водоохоронного законодавства. Загальні відомості. Нормативи часу.

Розділ 3. Здійснення державного контролю за охороною земель, лісів та інших рослинних ресурсів

Тема 9. Екологічний контроль за впливом тваринницьких комплексів на водні об'єкти

Особливості забруднення вод тваринницькими комплексами. Водопостачання комплексів і норми витрат води. Основні схеми обробки гною. Загальні відомості. Обробка гною на свинарських комплексах. Обробка гною на комплексах великої рогатої худоби. Об'єкти перевірки на тваринницьких комплексах. Інформація по об'єкту. Стан водопостачання. Стан водовідведення. Обробка і зберігання гною, утилізація стічних вод. Аварійні забруднення. Оформлення результатів перевірки.

Тема 10. Здійснення державного контролю за поводженням з відходами

Питання, які розглядаються при перевірці об'єкта, на якому утворюються, розміщуються та знешкоджуються відходи. Основні види порушень в галузі поводження з відходами.

Тема 11. Порядок планування, проведення і оформлення перевірок умов використання та охорони земель, а також застосування заходів впливу до порушників земельного законодавства

Юридичні аспекти державного контролю за використанням і охороною земель. Методи здійснення державного контролю. Види перевірок. Планові перевірки. Позапланові перевірки. Оперативні перевірки. Порядок проведення перевірок. Оформлення документів за

результатами перевірок. Порядок застосування заходів впливу до порушників земельного законодавства. Форми документів (акта, протоколу, припису) за результатами перевірок.

Тема 12. Здійснення державного контролю за охороною, захистом, використанням, відтворенням лісів та інших рослинних ресурсів

Поняття «ліс», «трав'янисті ресурси», об'єкти рослинного світу. Природні комплекси природно-заповідного фонду України. Перевірка стану лісів та інших рослинних ресурсів. Основні види порушень в галузі охорони лісів та інших рослинних ресурсів.

Тема 13. Здійснення державного контролю у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу (рибних ресурсів)

Об'єкти тваринного світу. Охорона тваринного світу. Основні види порушень у галузі охорони тваринного світу. Охорона рибних запасів. Основні види порушень у галузі охорони рибних запасів.

Розділ 4. Порядок встановлення, обчислення та сплати зборів за забруднення навколишнього природного середовища

Тема 14. Здійснення державного контролю за транспортуванням, зберіганням і застосуванням пестицидів та мінеральних добрив

Визначення поняття «пестициди», групи пестицидів. Перевірка зберігання пестицидів та мінеральних добрив. Перевірка транспортування пестицидів та мінеральних добрив. Перевірка застосування пестицидів та мінеральних добрив. Порядок проведення комплексної інвентаризації місць накопичення заборонених і непридатних до використання в сільському господарстві хімічних засобів захисту рослин.

Тема 15. Здійснення екологічного контролю у пунктах пропуску через державний кордон

Екологічний контроль транспортних засобів. Екологічний контроль морських та річкових суден. Екологічний контроль вантажів. Екологічний контроль об'єктів тваринного та рослинного світу. Радіаційний контроль. Хіміко-аналітичний контроль речовин.

Тема 16. Порядок встановлення, обчислення та сплати зборів за забруднення навколишнього природного середовища

Юридичні аспекти питання. Види і платники збору, об'єкти обчислення збору. Нормативи збору та їх індексація. Ліміти на скидання забруднюючих речовин та розміщення відходів. Порядок обчислення, подання податкового розрахунку та сплати збору. Порядок обчислення збору. Порядок подання податкового розрахунку збору. Порядок сплати збору. Контроль за дотриманням лімітів на скидання забруднювачів і розміщення відходів, а також за обчисленням, своєчасністю і повнотою сплати збору. Відповідальність і права платників збору.

Тема 17. Здійснення громадського природоохоронного контролю

Громадські всеукраїнські неурядові організації екологічного спрямування. Орхуська конвенція. Основні принципи Орхуської конвенції. Законодавчі акти про участь громадськості у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля. Порядок надання екологічної інформації. Організація діяльності громадських інспекторів. Порядок призначення громадських інспекторів. Координація діяльності громадських інспекторів. Права і обов'язки громадських інспекторів.

Навчальні матеріали та ресурси

Базова

1. Клименко М.О., Прищеп А.М., Стетюк Л.М., Брежицька О.А. екологічне інспектування. Херсон: Олді+, 2020. 400 с.

2. Екологічне інспектування. Навчальний посібник з практичних (семінарських) занять [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальностей 101 «Екологія» ОП «Екологічна безпека», 161 «Хімічні технології та інженерія» ОП «Промислова екологія та ресурсоефективні чисті технології» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Ю. В. Носачова, Т. О. Шаблій. – Електронні текстові дані (1 файл: 2,40 Мбайт). – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. – 230 с.

Допоміжна

3. Положення про Державну екологічну інспекцію. – Затверджено постановою КМУ в редакції від 16 червня 2004 р., №770.
4. Положення про Державну екологічну інспекцію в областях, містах Києві та Севастополі. – Затверджено наказом Мінприроди від 19 грудня 2006 р., №548.
5. Положення про Державну екологічну інспекцію Азовського моря. – Затверджено наказом Мінприроди від 23 лютого 2004 р., № 64.
6. Порядок організації та проведення перевірок суб'єктів господарювання щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства. – Затверджено наказом Мінприроди від 10 вересня 2008 р., №464.
7. Методичні рекомендації «Про порядок проведення інспекторських перевірок по дотриманню природокористувачами вимог законодавства по охороні навколишнього природного середовища». – Затверджено наказом Головної екологічної інспекції Мінприроди від 28 березня 1994 р., №7.
8. Методичні рекомендації «Про порядок виявлення порушень та застосування заходів впливу до порушників природоохоронного законодавства». – Збірник методичних рекомендацій про державний контроль за дотриманням вимог природоохоронного законодавства. – За ред. А.М. Коренчука, В.Д. Солодкого. – Чернівці: Зелена Буковина, 1996. – с. 17-42.
9. Сівак В.К. Природоохоронне інспектування. Навч. посіб./В.К. Сівак, В.Д. Солодкий. – Чернівці: Зелена Буковина, 2003. – 200 с.
10. Порядок обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища. – Затверджено постановою ВРУ від 29 жовтня 1992 р., №2751 – XII.
11. Перелік видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів. – Затверджено постановою КМУ в редакції від 17 грудня 2004 р., №1700.
12. Закон України «Про охорону атмосферного повітря». – Збірник законодавчих актів: Законодавство України про охорону навколишнього середовища. – Київ, Парламентське видавництво. – 2006, с. 79-95.
13. Закон України «Про охорону земель». – Збірник законодавчих актів: Законодавство України про охорону навколишнього природного середовища. – Київ, Парламентське видавництво. – 2006, с. 96-119.
14. Закон України « Про державний контроль за використанням та охороною земель». – Збірник законодавчих актів: Законодавство України про охорону навколишнього природного середовища. – Київ, Парламентське видавництво. 2006, с. 120-129.
15. Положення «Про встановлення рівнів шкідливого впливу фізичних і біологічних факторів на атмосферне повітря». – Затверджено постановою КМУ від 31 грудня 1993 р., №1092.
16. Інструкція «Про зміст та порядок складання звіту проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві». – Затверджено наказом Мінприроди від 10 лютого 1995 р., №7.
17. Методичні рекомендації «Про нормативи часу при здійсненні робіт по держконтролю за додержанням природоохоронного законодавства». – Збірник методичних рекомендацій про державний контроль за дотриманням вимог природоохоронного законодавства. – За ред. А.М. Коренчука, В.Д. Солодкого. – Чернівці: Зелена Буковина, 1996. – с. 201-213.
18. Інструкція «Вимоги до розміщення та обладнання місць відбору проб з газопилових потоків». – Там же. – с. 214-216.
19. Положення «Про проведення операції «Чисте повітря». – Там. Же. – с. 176-188.
20. Інструкція «Про відбір проб води». – Там же. – с. 217-220.
21. Методичні рекомендації «Про здійснення екологічного контролю за впливом тваринницьких комплексів на водні об'єкти». – Там же. – с. 128 – 134.
22. Порядок планування та проведення перевірок з питань здійснення державного контролю за використанням та охороною земель. – Затверджено наказом Держкомітету по земельних ресурсах від 12 грудня 2003 р., №312.
23. Свояк Н.І. Екологічне інспектування. – Черкаси: Вертикаль, 2008. – 464 с.

24. Методичні вказівки до проведення практичних (семінарських) робіт та до виконання самостійної роботи з курсу «Екологічне інспектування» для студентів спеціальності 7.04010601, 8.04010601 Екологія та охорона навколишнього середовища.

25. Інструкція з оформлення державними інспекторами з контролю за використанням і охороною земель Держземінспекції та її територіальних органів матеріалів про адміністративні правопорушення. – Затверджено наказом Держкомітету по земельних ресурсах від 28 квітня 2009 р., №205.

26. Порядок встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору. – Затверджено постановою КМУ від 1 березня 1999 р., №303.

27. Інструкція про порядок обчислення та сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища. – Затверджено наказом Мінприроди та Державної податкової адміністрації від 19 липня 1999 р., №544/3837.

28. Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів. – Затверджено наказом Мінприроди від 20 липня 2009 р., №389.

29. Збірник методичних рекомендацій про державний контроль за дотриманням вимог природоохоронного законодавства. – за ред. А.М. Коренчука, В.Д. Солодкого. – Чернівці: Зелена Буковина, 1996. – 248с.

30. Законодавство України про охорону навколишнього природного середовища. Збірник законодавчих актів. – Київ, Парламентське видавництво, 2006. – 200с.

31. Екологія і закон. Екологічне законодавство України у двох книгах. – За ред.. В.У. Андрейцева. – Київ, Юрінком Інтер, 1998. – Кн. I 699 с., Кн. II 575 с.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

Лекційні заняття спрямовані на:

- надання сучасних, цілісних, взаємозалежних знань з дисципліни «Екологічне інспектування», рівень яких визначається цільовою установкою до кожної конкретної теми;
- забезпечення в процесі лекції творчої роботи студентів спільно з викладачем;
- виховання у студентів професійно-ділових якостей і розвиток у них самостійного творчого мислення;
- формування у студентів необхідного інтересу та надання напрямку для самостійної роботи;
- визначення на сучасному рівні розвитку науки і техніки в області охорони довкілля, прогнозування їх розвитку на найближчі роки;
- відображення методичної обробки матеріалу (виділення головних положень, висновків, рекомендацій, чітке і адекватне їх формулюваннях);
- використання для демонстрації наочних матеріалів, поєднання, по можливості їх з демонстрацією результатів і зразків;
- викладання матеріалів досліджень чіткою і якісною мовою з дотриманням структурно-логічних зв'язків, роз'яснення всіх нововведених термінів і понять;
- доступність для сприйняття даною аудиторією.

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, посилання на літературу та завдання на СРС)	Кількість годин
1	Державні органи екологічного контролю і інспектування	2

	Система органів екологічного контролю і інспектування. Державні органи контролю. Органи природоохоронного інспектування в системі державного екологічного контролю. Громадські органи екологічного контролю. Повноваження органів екологічного контролю. Повноваження державних органів контролю. Повноваження і права громадських екологічних організацій. Повноваження і права громадських екологічних інспекторів. Форми екологічного контролю. Література: [1]ст. 10-30, 52; [6], [11]. Завдання на СРС – Ознайомитися з основними законодавчими актами у різних галузях охорони довкілля 3, 4, 5, 12, 13, 14, 30, 31.	
2	Загальна характеристика Державної (головної) екологічної інспекції та Державних екологічних інспекцій в областях, місті Києві Загальні відомості про інспекції. Повноваження і права Державної (головної) екологічної інспекції (Держекоінспекції). Повноваження Держекоінспекції. Права Держекоінспекції. Повноваження і права Державних екологічних інспекцій в областях, місті Києві (далі – Інспекції). Повноваження Інспекцій. Права Інспекцій. Керівництво інспекцій. Література: [1]ст. 62-76; [3], [4], [9]ст. 25-36. Завдання на СРС – Розглянути компетенцію державних органів місцевого самоврядування в галузі охорони довкілля [23]ст. 12-17.	1
3	Проведення інспекторських перевірок з охорони навколишнього природного середовища Юридичні аспекти перевірок. Загальні відомості про здійснення перевірки. Планування, організація, порядок призначення і підготовка до перевірки. Види і частини перевірки. Права та обов'язки державних інспекторів. Форми Повідомлення про проведення планової перевірки і направлення на проведення перевірки. Початок перевірки. Хід перевірки. Оформлення перевірки. Форми документів перевірки (Акт перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства, Припис, Подання про видачу, зупинення дії або анулювання дозволу, ліміту, квоти). Література: [1]ст.72-76; [7]ст. 17-20, 21 ст. 22-29 Завдання на СРС – Повноваження, якими володіють громадські інспектори з охорони НПС. Розглянути форми статистично звітності об'єктів господарювання щодо охорони НПС [1]ст.80, [23]ст. 76-89.	2
4	Виявлення порушень та застосування заходів впливу до порушників природоохоронного законодавства Випадки виявлення фактів порушення природоохоронного законодавства. Оформлення (фіксація) факту порушення. Порядок застосування заходів впливу. Література: [1]ст.76; [8]ст.54-57; [10]ст. 22-28, 21 ст.29-43. Завдання на СРС – Розглянути якими законодавчими актами керується державний інспектор при складанні протоколу [4]ст. 15-21.	1
5	Вилучення знарядь незаконного добування (заготівлі) природних ресурсів, самих природних ресурсів та продукції, що з них вироблена Вилучення знарядь незаконного добування (заготівлі) природних ресурсів. Вилучення незаконно добутих (заготовлених) природних ресурсів або продукції, що з них вироблена. Зберігання вилучених знарядь незаконного добування (заготівлі) природних ресурсів, плавучих засобів, зброї та боєприпасів. Зберігання незаконно добутих (заготовлених) природних ресурсів або продукції, що з них вироблена. Реалізація незаконно добутих (заготовлених) природних ресурсів або продукції, що з них вироблена. Література: [9]ст. 115-137; [23]ст. 70-75; Завдання на СРС – Охарактеризувати порядок вилучення незаконно добутих природних ресурсів або продукції, що з них вироблена [9]ст. 120-122.	1
6	Перевірка повітряохоронної діяльності підприємств і нормативи часу при здійсненні інспектування	2

	Стаціонарні джерела забруднення. Матеріали і документи, що розглядаються при перевірці підприємства. Виявлення наднормативних і надлімітних викидів. Перевірка санітарно – промислової лабораторії підприємства. Вимоги до розміщення та обладнання місць відбору проб з газопилових потоків. Пересувні джерела забруднення. Що повинно перевірятися на автопідприємствах? Операція «Чисте повітря». Нормативи часу при перевірці дотримання повітряохоронного законодавства підприємствами. Підприємства, що мають стаціонарні джерела забруднення. Автопідприємства. Література: [1]ст. 264-290; [9]ст. 208-230; [23]ст. 137-144. Завдання на СРС – Охарактеризувати критерії нормування якості навколишнього природного середовища в галузі охорони атмосферного повітря [15, 16].	
7	Інвентаризація викидів забруднюючих речовин на підприємстві і звіт про неї Чим регламентується проведення інвентаризації і складання звіту? Основні терміни та їх визначення. Порядок проведення інвентаризації. Зміст звіту. Додатки до інструкції «Про зміст та порядок складання звіту про проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві». Література: [16] Завдання на СРС – Проаналізувати методи визначення забруднюючих речовин на підприємстві [16], [18], [21].	2
8	Перевірка водоохоронної діяльності і нормативи часу при здійсненні інспектування Перевірка водоспоживання. Перевірка водовідведення. Перевірка санітарного стану території об'єкту і потенційних джерел забруднення поверхневих і підземних вод. Перевірка водоохоронної діяльності. Відбір проб води. Загальні вимоги до відбору проб, види проб і техніка безпеки. Місця відбору, час та частота відбору проб. Обладнання, посуд та способи відбору проб. Реєстрація, зберігання та транспортування проб. Нормативи часу при перевірці підприємств на дотримання водоохоронного законодавства. Загальні відомості. Нормативи часу. Література: [29]ст. 13-15; [8]ст. 22-25, 22 ст.67-83, [1]ст. 145 Завдання на СРС – Охарактеризувати власність на води [28]ст.14-15; [31]ст. 420.	1
9	Екологічний контроль за впливом тваринницьких комплексів на водні об'єкти Особливості забруднення вод тваринницькими комплексами. Водопостачання комплексів і норми витрат води. Основні схеми обробки гною. Загальні відомості. Обробка гною на свинарських комплексах. Обробка гною на комплексах великої рогатої худоби. Об'єкти перевірки на тваринницьких комплексах. Інформація по об'єкту. Стан водопостачання. Стан водовідведення. Обробка і зберігання гною, утилізація стічних вод. Аварійні забруднення. Оформлення результатів перевірки. Література: [9]ст. 153-156, [21]. Завдання на СРС – Методи зменшення забруднення поверхневих і підземних вод [28]ст. 15-17.	1
10	Здійснення державного контролю за поводженням з відходами Питання, які розглядаються при перевірці об'єкта, на якому утворюються, розміщуються та знешкоджуються відходи. Основні види порушень в галузі поводження з відходами. Література: [1]ст. 291-306; [26]ст. 25-27; [23]ст. 83-89. Завдання на СРС – Охарактеризувати вимоги поводження з відходами лікарських закладів [1]ст. 300; [9]ст. 223.	1
11	Порядок планування, проведення і оформлення перевірок умов використання та охорони земель, а також застосування заходів впливу до порушників земельного законодавства Юридичні аспекти державного контролю за використанням і охороною земель. Методи здійснення державного контролю. Види перевірок. Планові перевірки. Позапланові перевірки. Оперативні перевірки. Порядок проведення перевірок.	1

	Оформлення документів за результатами перевірок. Порядок застосування заходів впливу до порушників земельного законодавства. Форми документів (акта, протоколу, припису) за результатами перевірок. Література: [1]ст. 126-140; [25]ст. 1-50. Завдання на СРС – Проаналізувати юридичні документи в галузі охорони земельних ресурсів [13], [14], [31].	
12	Здійснення державного контролю за охороною, захистом, використанням, відтворенням лісів та інших рослинних ресурсів Поняття «ліс», «трав'янисті ресурси», об'єкти рослинного світу. Природні комплекси природно-заповідного фонду України. Перевірка стану лісів та інших рослинних ресурсів. Основні види порушень в галузі охорони лісів та інших рослинних ресурсів. Література: [1]ст.221-259; [9]ст.304-370; [23]ст. 89-98. Завдання на СРС – Охарактеризувати лісовпорядкування в інших країнах [9]ст.305; [23]ст. 90.	1
13	Здійснення державного контролю у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу (рибних ресурсів) Об'єкти тваринного світу. Охорона тваринного світу. Основні види порушень у галузі охорони тваринного світу. Охорона рибних запасів. Основні види порушень у галузі охорони рибних запасів. Література: [1]ст. 107-116; [9]ст. 216-230; [23]ст. 98-100. Завдання на СРС – Вказати причини планування відстрілу диких тварин [23]ст. 97	1
14	Здійснення державного контролю за транспортуванням, зберіганням і застосуванням пестицидів та мінеральних добрив Визначення поняття «пестициди», групи пестицидів. Перевірка зберігання пестицидів та мінеральних добрив. Перевірка транспортування пестицидів та мінеральних добрив. Перевірка застосування пестицидів та мінеральних добрив. Порядок проведення комплексної інвентаризації місць накопичення заборонених і непридатних до використання в сільському господарстві хімічних засобів захисту рослин. Література: [1]ст. 291-306; [9]ст. 108-130. Завдання на СРС – Охарактеризувати порядок проведення комплексної інвентаризації місць накопичення невідомих, заборонених і непридатних до використання в сільському господарстві хімічних засобів захисту рослин [9]ст. 30; [26]ст. 110.	1
	Всього	18

Практичні заняття

У системі професійної підготовки студентів по даній дисципліні практичні заняття займають 50 % аудиторного навантаження. Будучи доповненням до лекційного курсу, вони закладають і формують основи кваліфікації магістрів в галузі екології, а саме захисту НС від впливу промислової діяльності людини. Зміст цих занять і методика їх проведення повинні забезпечувати розвиток творчої активності особистості. Вони розвивають наукове мислення і здатність користуватися спеціальною термінологією, дозволяють перевірити знання, тому даний вид роботи виступає важливим засобом оперативного зворотного зв'язку. Практичні заняття повинні виконувати не тільки пізнавальну і виховну функції, але й сприяти зростанню студентів як творчих працівників в області охорони навколишнього природного середовища.

Основні завдання циклу практичних занять:

- допомогти студентам систематизувати, закріпити і поглибити знання теоретичного характеру в області сучасних принципів формування екосистем міст;

- навчити студентів прийомам вирішення практичних завдань, сприяти оволодінню навичками та вміннями виконання розрахунків, графічних та інших завдань;
- навчити їх працювати з науковою та довідковою літературою і нормативними документами;
- формувати вміння вчитися самостійно, тобто опановувати методами, способами і прийомами самонавчання, саморозвитку і самоконтролю.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, посилання на літературу та завдання на СРС)	Кількість годин
1	Тема: Розрахунок збитків при забрудненні НПС Розрахунок розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Розрахунок розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів Література: [2] ст. 7–19, 22 – 50 Завдання на СРС. Розрахунок розмірів збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного використання води. Визначення збитків при перевищенні викиду і відсутності інструментального контролю. [28]	5
2	Тема: Обчислення розміру збору за забруднення НПС Визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами. Розрахунок викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від автотранспорту. Обчислення збору за забруднення навколишнього природного середовища. Література: [2] ст. 70-78, 135-150, [27]. Завдання на СРС. Визначення збитків при відсутності дозволу на викид речовин в атмосферу. Умови об'єднання групи джерел викидів. [16, 18]	4
3	Модульна контрольна робота	2
4	Тема: Розрахунок розмірів шкоди, такси. Визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства. Розрахунок розмірів шкоди, заподіяної лісовому господарству. визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу. Література: [2] ст. 52-69, 119-134 Завдання на СРС. Розрахунок відшкодування шкоди від забруднення земель сільськогосподарського призначення нафтою. Такси для обчислення розмірів шкоди. [25]	5
5	Здача заліку	2
	Всього	18

6. Самостійна робота студента

Самостійна робота займає 60 % часу вивчення кредитного модуля, включаючи і підготовку до заліку. Головне завдання самостійної роботи студентів – це опанування наукових знань в областях, що не увійшли у перелік лекційних питань шляхом особистого пошуку інформації, формування активного інтересу до творчого підходу у навчальній роботі. У процесі самостійної роботи в рамках освітнього компоненту студент повинен навчатися глибоко аналізувати сучасні підходи до розробки та впровадження новітніх підходів до контролю дотримання вимог природоохоронного законодавства при здійсненні виробничої діяльності.

№ з/п	Назва теми, що виноситься на самостійне опрацювання	Кількість годин СРС
<i>Розділ 1. Державні органи екологічного контролю і інспектування, проведення інспекторських перевірок</i>		
1	<i>Ознайомитися з основними законодавчими актами у різних галузях охорони довкілля. Розглянути компетенцію державних органів місцевого самоврядування в галузі охорони довкілля. Література: 3, 4, 5, 12, 13, 14, 30, 31, [23]ст. 12-17 Повноваження, якими володіють громадські інспектори з охорони НПС. Розглянути форми статистично звітності об'єктів господарювання щодо охорони НПС Література: [1]ст.80, [23]ст. 76-89 Розглянути якими законодавчими актами керується державний інспектор при складанні протоколу Література: [4]ст. 15-21.</i>	11
<i>Розділ 2. Перевірка діяльності підприємств і нормативи часу при здійсненні інспектування</i>		
2	<i>Охарактеризувати порядок вилучення незаконно добутих природних ресурсів або продукції, що з них вироблена Література: [9]ст. 120-122 Охарактеризувати критерії нормування якості навколишнього природного середовища в галузі охорони атмосферного повітря Література: [15, 16]. Проаналізувати методи визначення забруднюючих речовин на підприємстві Література: [16], [18], [21]. Охарактеризувати власність на води Література: [28]ст.14-15; [31]ст. 420. Методи зменшення забруднення поверхневих і підземних вод Література: [28]ст. 15-17.. Охарактеризувати вимоги поводження з відходами лікарських закладів Література: [1]ст. 300; [9]ст. 223.</i>	10
<i>Розділ 3. Здійснення державного контролю за охороною земель, лісів та інших рослинних ресурсів</i>		
3	<i>Проаналізувати юридичні документи в галузі охорони земельних ресурсів Література: [13], [14], [31]. Охарактеризувати лісовпорядкування в інших країнах Література: [9]ст.305; [23]ст. 90. Вказати причини планування відстрілу диких тварин Література: [23]ст. 97 Охарактеризувати порядок проведення комплексної інвентаризації місць накопичення невідомих, заборонених і непридатних до використання в сільському господарстві хімічних засобів захисту рослин Література: [9]ст. 30; [26]ст. 110.</i>	10
<i>Розділ 4. Порядок встановлення, обчислення та сплати зборів за забруднення навколишнього природного середовища</i>		

4	Розглянути за рахунок кого проводиться покриття витрат на здійснення лабораторних досліджень Література: [9]ст.55 Видача, скасування або припинення дії дозволів, лімітів та квот. Література: [6]ст. 21-25; [11]ст. 13-17. Аналіз нормативної документації, якою регулюються доступ громадян до екологічної інформації Література: [9]ст. 27; [23]ст. 38-39.	11
5	Контрольна робота з розділів 1-3	6
6	Підготовка до заліку	6
	Всього годин	54

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Правила відвідування занять та поведінки на заняттях

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. Студенти зобов'язані брати активну участь в навчальному процесі, не спізнюватися на заняття та не пропускати їх без поважної причини, не заважати викладачу проводити заняття, не відволікатися на дії, що не пов'язані з навчальним процесом.

Правила призначення заохочувальних та штрафних балів

Правила призначення заохочувальних та штрафних балів.

- заохочувальні бали можуть нараховуватись викладачем виключно за виконання творчих робіт з дисципліни або додаткового проходження он-лайн профільних курсів з отриманням відповідного сертифікату:

- <https://www.coursera.org/learn/environmental-law> Введение в закон и стратегию об охране окружающей среды;

- <https://www.coursera.org/learn/solid-waste-management> Утилизация твердых бытовых отходов в развивающихся странах;

- <https://www.coursera.org/learn/international-water-law> International Water Law.

Але їх сума не може перевищувати 25 % від рейтингової шкали.

- штрафні бали в рамках навчальної дисципліни не передбачені.

Політика дедлайнів та перескладань

У разі виникнення заборгованостей з навчальної дисципліни або будь-яких форс-мажорних обставин, студенти мають зв'язатися з викладачем по доступних (наданих викладачем) каналах зв'язку для розв'язання проблемних питань та узгодження алгоритму дій для відпрацювання.

Політика академічної доброчесності

Плагіат та інші форми недоброчесної роботи неприпустимі. До плагіату відноситься відсутність посилань при використанні друкованих та електронних матеріалів, цитат, думок інших авторів. Неприпустимі підказки та списування під час написання тестів, проведення занять; здача заліку за іншого аспіранта; копіювання матеріалів, захищених системою авторського права, без дозволу автора роботи.

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>

Політика академічної поведінки і етики

Студенти мають бути толерантним, поважати думку оточуючих, заперечення формулювати в коректній формі, конструктивно підтримувати зворотний зв'язок на заняттях.

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Розподіл навчального часу за видами занять і завдань з дисципліни згідно з робочим навчальним планом:

Семестр	Навчальний час		Розподіл навчальних годин				Контрольні заходи		
	Кредити	акад. год.	Лекції	Практичні	Лаб. роб.	СРС	МКР	ДКР	Семестровий контроль
2	3	90	18	18	–	54	1	-	залік

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що він отримує за:

1. Рейтинг студента з кредитного модуля складається з балів, що він отримує за:

- дві контрольні роботи (запланована за робочим планом МКР поділяється на 2 роботи тривалістю по 45 хвилин);
- роботу на практичних заняттях (9 занять).

2. Критерії нарахування балів.

2.1. Контрольні роботи оцінюються із 32 балів:

- «відмінно» – повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 32-21 балів;
- «добре» – достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями – 20-11 балів;
- «задовільно» – неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки – 10-1 бали;
- «незадовільно» – відповідь не відповідає вимогам на «задовільно» – 0 балів.

2.2. Робота на практичних заняттях:

- активна творча робота – 4 бали;
- плідна робота – 2 бал;
- відсутність на занятті без поважних причин – штрафний –1 бал.

2.3. Залікова контрольна робота оцінюється із 36 балів. Контрольне завдання цієї роботи складається з трьох питань з переліку, що наданий у додатку до робочої програми КМ.

Кожне запитання оцінюється з 12 балів за такими критеріями:

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 12-9 балів;
- «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації, або незначні неточності) – 8-5 балів;
- «задовільно», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації та деякі помилки) – 4-1 балів;
- «незадовільно», відповідь не відповідає умовам на «задовільно» – 0 балів.

3. Умовою першої атестації є отримання не менш ніж 16 балів. Умовою другої атестації є отримання не менш ніж 45 балів та написання однієї контрольної роботи.

4. Сума рейтингових балів, отриманих студентом протягом семестру переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею. Якщо сума балів менш ніж 60, студент виконує залікову контрольну роботу. У цьому разі сума балів за написання контрольних робіт та залікову контрольну роботу переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею.

4. Студент, який у семестрі отримав не менш ніж 60 балів, може прийняти участь у заліковій контрольній роботі. У цьому разі, бали отримані ним на контрольній роботі є остаточними.

5. Таблиця переведення рейтингових балів до оцінок.

Бали:	Оцінка
Автомат: МКР + робота на практичних	
$32 \cdot 2 + 4 \cdot 3 = 76$	
або	
Залік: МКР + Залікова контрольна робота	
$32 \cdot 2 + 36 = 100$	
100...95	Відмінно
94...85	Дуже добре
84...75	Добре
74...65	Задовільно
64...60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
МКР не зараховано	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ 1

Варіант № 1

1. Наведіть порядок притягнення до адміністративної відповідальності?
2. Охарактеризуйте шляхи вирішення проблем лісокористування в лісах Буковини і Карпат?
3. Вкажіть права та обов'язки інспектора з охорони навколишнього природного середовища

Варіант № 2

1. Опишіть особливості державного екологічного контролю природно – заповідних територій та об'єктів?
2. Вкажіть поняття природоохоронного інспектування?
3. Поясніть проводиться перевірка стаціонарних джерел забруднення повітря?

Варіант № 3

1. Назвіть основні порушення законодавства атмосферного повітря?
2. Наведіть особливості перевірки меліоративних систем?
3. Опишіть проблеми природно – заповідного фонду?

Варіант № 4

1. Приведіть шляхи здійснення охорони диких тварин?
2. Обґрунтуйте, як виявити порушення природоохоронного законодавства?
3. Приведіть правила оформлення протоколу про адміністративне порушення вимог природоохоронного законодавства?

Варіант № 5

1. Опишіть проводиться організація перевірки у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу?
2. Охарактеризуйте основні порушення водного законодавства?

3. Опишіть проводиться оформлення акту перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства?

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ 2

Варіант № 1

1. Опишіть проводиться вилучення знарядь незаконного добування природних ресурсів та продукції, що з них вироблена?
2. Наведіть є етапи перевірок?
3. Охарактеризуйте правила оформлення постанови про обмеження, зупинення (тимчасово) роботи чи будівництва підприємств та інших об'єктів, використання природних ресурсів, що здійснюються з порушенням природоохоронного законодавства. Здійснення державного контролю за утворенням, розміщенням і утилізації відходів?

Варіант № 2

1. Назвіть порядок притягнення до адміністративної відповідальності порушників?
2. Приведіть, як проводиться державний екологічний контроль на державному кордоні?
3. Охарактеризуйте міжнародне співробітництво зв'язане з питаннями попередження екологічних правопорушень?

Варіант № 3

1. Наведіть проводиться комплексна перевірка промислових підприємств?
2. Вкажіть, як проводити рейдові перевірки? Основні принципи Законодавства України про державну екологічну інспекцію
3. Вкажіть проводиться перевірка транспортних засобів?

Варіант № 4

1. Наведіть мету та порядок здійснення інспекторських перевірок по охороні довкілля?
2. Опишіть етапи проведення операції «Чисте повітря»?
3. Опишіть, як здійснюється державний контроль в галузі використання та відтворення рибних запасів?

Варіант № 5

1. Вкажіть відповідальність за порушення вимог земельного законодавства?
2. Вкажіть заходи дисциплінарного впливу?
3. Наведіть права інспектора з охорони навколишнього природного середовища?

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Наведіть відноситься до центральних державних органів екологічного контролю?
2. Приведіть Комітети і Служби серед державних органів екологічного контролю?
3. Вкажіть Департаменти, Інспекції і Управління серед державних органів екологічного контролю?
4. Поясніть, що можна включити в загальні відомості про Державні екологічні інспекції?
5. Вкажіть за чим здійснює контроль Держекоінспекція (голова)?
6. Вкажіть, які пропозиції до Мінприроди подає Держекоінспекція?
7. Наведіть, які є регіональні держекоінспекції?
8. Поясніть, що можна включити в загальні відомості про Чорноморсько – Азовські держекоінспекції?
9. Наведіть основні завдання Чорноморсько – Азовські держекоінспекції?

10. Охарактеризуйте, чим регламентуються перевірки суб'єктів господарювання щодо дотримання ними вимог природоохоронного законодавства?
11. Поясніть, в якому значенні використовуються терміни: Акт перевірки, об'єкт перевірки, державний інспектор?
12. Дайте визначення мети інспекторських перевірок суб'єктів господарювання та яку допомогу повинно надавати інспекторам їх керівництво?
13. З чого повинна початися інспекторська перевірка об'єкта?
14. Опишіть, що зобов'язаний розглядати державний інспектор в ході перевірок об'єкта?
15. Опишіть, що і як перевіряється в ході проведення інспекторської перевірки об'єкта?
16. Охарактеризуйте матеріали і документи повинні розглядатися при перевірці повітряохоронної діяльності підприємства?
17. Вкажіть, що повинен зробити державний інспектор, отримав документи по повітряохоронної діяльності підприємства?
18. Поясніть, що обстежується при перевірці виробничих підрозділів підприємства?
19. Визначте, чим регламентується проведення інвентаризації і складання звіту по викидам забруднюючих речовин на підприємстві?
20. Висвітліть, як визначаються в Інструкції такі терміни: викид речовини, інвентаризація викидів, потужність викиду, джерело забруднення атмосфери, стаціонарне джерело забруднення атмосфери, пересувне джерело забруднення атмосфери, точкове джерело викидів?
21. . Висвітліть, як визначаються в Інструкції такі терміни: лінійне джерело викидів, площинне джерело викидів, організований викид, неорганізований викид, технологічне джерело забруднення, граничні нормативи утворення забруднюючих речовин, концентрація забруднюючих речовин, газоочисна установка?
22. Наведіть, що встановлюється при перевірці водоспоживання підприємства?
23. Приведіть, що вивчається при інспекційній перевірці водовідведення з підприємства?
24. Наведіть, що виявляється при перевірці санітарного стану території об'єкту і потенційних джерел забруднення поверхневих і підземних вод?
25. Поясніть, чим регламентується здійснення контролю за впливом тваринницьких комплексів на водні об'єкти?
26. Вкажіть особливості забруднення вод тваринницькими комплексами?
27. Наведіть порядок здійснення водопостачання тваринницьких комплексів і видалення гною з їх приміщень?
28. Вкажіть, чим регламентується здійснення державного контролю за використанням і охороною земель?
29. Опишіть, які є методи здійснення державного контролю за використанням і охороною земель і види перевірок?
30. Вкажіть, що таке планові перевірки додержання вимог земельного законодавства і як вони здійснюються?
31. Опишіть регламентується порядок встановлення, обчислення та сплати збору за забруднення довкілля?
32. Вкажіть є об'єктами обчислення збору, за що він справляється і хто може бути платниками збору?
33. Обґрунтуйте від чого залежать величини нормативів збору і як вони індексуються?
34. Поясніть, чим регламентується визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення водного законодавства?

35. Наведіть в яких випадках відшкодовуються збитки, заподіяні державі внаслідок порушення вимог водного законодавства?

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доц., к.т.н., Носачовою Ю.В.

Ухвалено кафедрою Е та ТРП (протокол № 13 від 23.06.2021)